

19 Ιουλίου, 1993

[ΠΙΚΗΣ, ΑΡΤΕΜΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ,

Εφεσείων,

v.

ΤΑΣΟΥ Α. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥ,

Εφεσιβλήτων.

(Πολιτική Έφεση 8093)

Αποξημιώσεις — Τροχαίο ατύχημα — Λογιστής, ηλικίας 41 ετών, υπέστη σοβαρό κάταγμα της άρθρωσης του δεξιού ισχίου και ελαφρό τραύμα στην δεξιά παρειά — Χρειάστηκε χειρουργική επέμβαση και τοποθέτηση οστιαίων ενώσεων, παραμονή στο νοσοκομείο για έξι εβδομάδες, φυσιοθεραπεία, πεντέμισυ μήνες ανικανότητας για εργασία — Μόνιμα αποτελέσματα: Βράχυνση δεξιού ποδιού κατά ενάμισυ εκατοστό, χωλότητα, οστεοαρθρίτιδα, σοβαρός περιορισμός των κινήσεων του δεξιού ποδιού, περιοδικοί πόνοι, ιδιαίτερα κατά την περίοδο μεταβολής των καιρικών συνθηκών — Ανάγκη για υποβολή σε αρθροπλαστική εγχείριση στο μέλλον — Το επιδικασθέν ποσό £ 8.000 σαν γενικές αποζημιώσεις κρίθηκε έκδηλα ανεπαρκές και αυξήθηκε σε £12.000.

Ο εφεσείων, λογιστής (Book-Keeper) το επάγγελμα, ηλικίας 41 ετών και αυτοεργαζόμενος, τραυματίστηκε σε οδικό ατύχημα και υπέστη τις εξής σωματικές βλάβες: σοβαρό κάταγμα της άρθρωσης του δεξιού ισχίου και τραύμα στην δεξιά παρειά το οποίο συνεγράφη με αποτέλεσμα αμυδρώς ορατή και μη παραμορφωτική ουλή στο πρόσωπο. Υποβλήθηκε σε χειρουργική επέμβαση για την στερεοποίηση της δεξιάς μηριαίας άρθρωσης με την ένθεση οστιαίων ενώσεων (bone screws). Παρέμεινε στο νοσοκομείο για έξι εβδομάδες μετά την εγχείριση, χρειάστηκε φυσιοθεραπεία, μετά την απόλυσή του μπορούσε να κινηθεί υποβασταζόμενος με δεκανίκια και για περίοδο πεντέμισυ μηνών ήταν εντελώς ανίκανος για εργασία. Υπέστη μόνιμη βράχυνση του δεξιού ποδιού κατά ενάμισυ εκατοστό, που επέφερε χωλότητα, οστεοαρθρίτιδα της κεφαλής του μηριαίου οστού, και σοβαρό περιορισμό των κινήσεων του δεξιού ποδιού, υψίστατο περιοδικούς πόνους, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους μεταβολής των καιρικών συνθηκών, και στο μέλλον θα χρειαζόταν να υποβληθεί σε αρθροπλαστική

5 εγγείριση για την αντιμετώπιση της αναμενόμενης επιδείνωσης της κατάστασης του ποδιού του. Το πρωτόδικο Δικαστήριο επιδίκασε σαν γενικές αποζημιώσεις, στις οποίες συμπεριέλαβε και την απώλεια μελλοντικών απολαβών, το ποσό των £8.000. Κατ' έφεση, ο εφεσείων ισχυρίστηκε ότι το επιδικασθέν ποσό ήταν έκδηλα ανεπαρκές.

Αποφασίσθηκε ότι:

10 Η καθοδηγητική αρχή στον τομέα των αποζημιώσεων είναι ότι ο ανθρώπινος πόνος και η δυσχέρεια αντιμετωπίζεται με μεγαλύτερη ευαισθησία. Στην προκειμένη περίπτωση η τραυματική και μετατραυματική κατάσταση του εφεσείοντα υπήρξε πολύ επώδυνη, ενώ τα κατάλοιπα του τραύματός του θα τον συνόδευαν για όλη του τη ζωή σε βαθμό που η ποιότητα της ζωής του θα υφίστατο αισθητή πτώση. Κατά συνέπεια, το επιδικασθέν ποσό ήταν έκδηλα ανεπαρκές και έπρεπε να αυξηθεί σε £12.000.

15 *Η έφεση επιτράπηκε εν μέρει με έξοδα.*

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Αντωνίου ν. Serendipity Ltd (1991) 1 Α.Α.Δ. 375

Paraskevaides (Overseas) Ltd v. Christofis (1982) 1 C.L.R. 789.

Έφεση.

20 Έφεση από τον ενάγοντα κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Πάφου (Κρονίδης, Π.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 24 Φεβρουαρίου, 1990 (Αρ. Αγωγής 1543/87) με την οποία επιδικάστηκε στον ενάγοντα το ποσό των £10.642 σαν γενικές αποζημιώσεις για το σοβαρό τραυματισμό του σε οδικό δυστύχημα.

25 *Χρ. Γεωργιάδης, για τον εφεσείοντα.*

Κ. Δημητριάδης, για τους εφεσίβλητους.

Cur. adv. vult.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής Γ. Μ. Πικής.

30 ΠΙΚΗΣ, Δ.: Το πρώτο και σημαντικότερο θέμα που εγείρεται είναι η επάρκεια του ποσού των γενικών αποζημιώσεων για σοβαρό κάταγμα στη δεξιά άρθρωση του ισχίου και μετατραυματικές επιπτώσεις στην άνεση, ψυχική ηρεμία και ικανότητα για εργασία του

εφεσεείοντα, λογιστή (Book-keeper) το επάγγελμα, 41 ετών κατά το χρόνο του τραυματισμού του σε οδικό δυστύχημα.

Ο εφεσεείων προσβάλλει το επιδικασθέν ποσό για γενικές αποζημιώσεις ως καταφανώς ανεπαρκές ώστε να δικαιολογείται η επέμβασή μας προς αποκατάσταση παραδεκτού ισοζυγίου μεταξύ ζημίας και αποζημίωσης.

Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο επιζητείται η παρέμβαση του Εφετείου αφορά το ύψος του ποσού της αποζημίωσης για την απώλεια απολαβών κατά τη διάρκεια της περιόδου των πεντέμισυ μηνών μετά τον τραυματισμό, που ο εφεσεείων κατέστη ανίκανος για εργασία. Ο εφεσεείων ήταν αυτοεργοδοτούμενος. Διατηρούσε το δικό του λογιστικό γραφείο με σταθερή, όπως συνάγεται, πελατεία. Το καθαρό του εισόδημα από τη λειτουργία του γραφείου του δε σημείωσε κατά τον κρίσιμο χρόνο πτώση συγκρινόμενο με προηγούμενα χρόνια. Το ετήσιό του εισόδημα, υποδιαιρούμενο διά 12, εξισούται με μηνιαίες απολαβές πεντακοσίων λιρών. Με αυτό τον υπολογισμό ως έρεισμα, ο εφεσεείων αμφισβητεί το ποσό των πεντακοσίων πενήντα λιρών, που του αποδόθηκε γι' αυτό το στοιχείο ζημίας, ως εσφαλμένο. Η εισήγηση παραγνωρίζει ότι η υποδιαίρεση των ετήσιων απολαβών έχει εικονικό χαρακτήρα και ότι δεν αποδείχθηκε πτώση των ετήσιων απολαβών του εφεσεείοντα που να τεκμηριώνει ζημία, το βάρος για την απόδειξη της οποίας έφερε ο εφεσεείων. Η απόδοση του ποσού των πεντακοσίων πενήντα λιρών συνιστούσε μορφή κατάλοιπου ζημίας που το δικαστήριο έκρινε ότι εδικοιοιογείτο από το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης. Ο εφεσεείων δεν απέδειξε ότι οι ετήσιες του απολαβές κατά τη συγκεκριμένη περίοδο θα ήταν, αν δεν ακινητοποιείτο, μεγαλύτερες και σε πιο βαθμό, ώστε να δικαιολογείται ανατροπή του επίμαχου ευρήματος του πρωτόδικου δικαστηρίου.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ :

(Α) Κακώσεις: Ως αποτέλεσμα του δυστυχήματος ο εφεσεείων υπέστη τις εξής κακώσεις :

(ι) σοβαρό κάταγμα της άρθρωσης του δεξιού ισχίου, και,

(ιι) τραύμα στη δεξιά παρειά το οποίο συνερράφη με αποτέλεσμα αμυδρώς ορατή και μη παραμορφωτική ουλή στο πρόσωπο.

(B) Θεραπεία:

(i) Χειρουργική επέμβαση κάτω από γενική αναισθησία για τη στερεοποίηση της δεξιάς μηριαίας άρθρωσης με την ένθεση οστιαίων ενώσεων (bone screws).

5 (ii) Παραμονή στο νοσοκομείο για έξι εβδομάδες μετά την εγχείρηση. Για τη βελτίωση της κατάστασής του χρησιμοποιήθηκαν βάρη (skeletal traction) και υποβλήθηκε σε φυσιοθεραπεία.

10 (iii) Μετά την απόλυκή του από το νοσοκομείο, ο εφeseίων μπορούσε να κινηθεί υποβασταζόμενος με δεκανίκια.

(iv) Για περίοδο πεντέμισυ μηνών ο εφeseίων ήταν παντελώς ανίκανος για εργασία.

(Γ) Μετατραυματική Κατάσταση:

15 (i) Βράχυνση δεξιού ποδιού κατά ενάμισυ εκατοστό, επιφέρουσα χωλότητα.

(ii) Άσηπτη νέκρωση της κεφαλής του μηριαίου οστού η οποία μετεξελίχθηκε, όπως μπορούσε να προβλεφθεί, σε οστεοαρθρίτιδα.

20 (iii) Σοβαρός περιορισμός των κινήσεων του δεξιού ποδιού. Επηρεάστηκε ουσιωδώς τόσο η κάμψη όσο και η απαγωγή και προσαγωγή του δεξιού κάτω άκρου. Ως αποτέλεσμα, περιορίστηκε η ικανότητα του εφeseίωντα να κινείται γενικά και, ειδικά, περιορίστηκε η ικανότητα του βαδίζειν, κατέστη δυσχερές το βάδισμα σε ανώμαλο έδαφος, καθώς και η είσοδος και έξοδος του σε αυτοκίνητο.

25 (iv) Περιοδικοί πόνοι, ιδιαίτερα κατά τις χρονικές περιόδους που σημειώνεται μεταβολή των καιρικών συνθηκών.

30 Προβλέπεται η προοδευτική επιδείνωση της κατάστασης του εφeseίωντα για την αντιμετώπιση της οποίας επιβάλλεται η υποβολή του σε αρθροπλαστική εγχείρηση προς αντικατάσταση της άρθρωσης. Η ζωή της αρθροπλαστικής εγχείρησης είναι κατά κανόνα δέκα ως δώδεκα χρόνια χωρίς να αποκλείεται η παροχή ανακούφισης για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

35

Για το λόγο αυτό, η συμβουλή των ιατρών είναι όπως καθυστερήσει η διενέργεια της αρθροπλαστικής εγχείρησης, νοουμένου ότι η πιθανότητα παροχής ανακούφισης με δεύτερη αρθροπλαστική εγχείρηση είναι πολύ περιορισμένη, γεγονός που την καθιστά αμφίβολο εγχείρημα. Ως αποτέλεσμα της μετατραυματικής κατάστασης, η ικανότητα του εφεσείοντα για εργασία περιορίστηκε σε κάποιο βαθμό, έστω περιορισμένο, προοπτική για την οποία αποζημιώθηκε στο πλαίσιο των γενικών αποζημιώσεων.

5

Ο εφεσείων εισιγήθηκε ότι το επιδικασθέν ποσόν είναι έκδηλα ανεπαρκές τόσο ως αποτέλεσμα του συσχετισμού των τραυματιών και της μετατραυματικής κατάστασης του εφεσείοντα και του επιδικασθέντος ποσού, όσο και γιατί -

10

(α) στον καθορισμό του ποσού δε λήφθηκε υπόψη η δαπάνη για δεύτερη αρθροπλαστική εγχείρηση. Για την πρώτη αρθροπλαστική εγχείρηση έγινε ξεχωριστή πρόνοια για ποσό χιλίων πεντακοσίων λιρών.

15

(β) Δεν έγινε επαρκής πρόνοια για την απώλεια μελλοντικών απολαβών για την περίοδο των τριών μηνών που ο εφεσείων θα είναι αναγκασμένος να παραμείνει μακριά της εργασίας του μετά την αρθροπλαστική επέμβαση και,

20

(γ) αντινομία στην απόφαση του δικαστηρίου ως προς την έλευση οστεοαρθρίτιδας. Ενώ το δικαστήριο προέβη σε θετικό εύρημα για την έλευση αυτής της επιπλοκής στην υγεία του εφεσείοντα, στο τελικό στάδιο της απόφασης παραγνωρίζεται το εύρημα αυτό και πιθανολογείται απλώς η έλευση οστεοαρθρίτιδας ως μελλοντικό γεγονός.

25

Οι εφεσίβλητοι υποστήριξαν ότι δεν παρέχεται πεδίο για επέμβαση. Και οι δυο πλευρές επικαλέσθηκαν την απόφαση στην *Αντωνίου ν. Serendipity Ltd.* (1991) 1 Α.Α.Δ. 375 προς υποστήριξη των θέσεών τους. Στην υπόθεση εκείνη το Εφετείο έκρινε ότι δε χωρούσε επέμβαση με το ύψος των γενικών αποζημιώσεων (έξι χιλιάδες λίρες) το οποίο κρίθηκε μεν ως χαμηλό, όχι όμως σε βαθμό που η ανεπάρκεια των αποζημιώσεων να καθίσταται έκδηλη ώστε να δικαιολογείται ο παραμερισμός της απόφασης στο πλαίσιο της δευτεροβάθμιας δικαιοδοσίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Στην *Αντωνίου* (ανωτέρω), επιδικάστηκε ποσό έξι χιλιάδων λιρών στην ενάγουσα για σοβαρή, όπως στην προκείμενη περίπτωση, κάκωση στην άρθρωση του ποδιού και όμοιες σε γενικές γραμμές μετατραυματικές επιπτώσεις. Οι προσωπικές περιστάσεις της εφεσείουσας σ' εκείνη την υπόθεση διέφεραν από εκείνες του εφε-

30

35

40

σειόντα. Η Αντωνίου ήταν καθαρίστρια ενώ η ηλικία της δεν καθορίζεται στην απόφαση. Ο εφeseίων είναι λογιστής, ηλικίας 41 ετών. Λόγω του επαγγέλματός της, η ικανότητα της Αντωνίου για εργασία περιορίστηκε ουσιωδώς ενώ, αντίθετα, η ικανότητα του αιτητή για
 5 εργασία μειώθηκε σε μικρό βαθμό. Όμως στην Αντωνίου η απώλεια μελλοντικού εισοδήματος απέτέλεσε το αντικείμενο ιδιαίτερου κονδυλίου περίπου ανάλογου ύψους με το ποσό των έξι χιλιάδων λιρών, ενώ στην προκειμένη περίπτωση η απώλεια μελλοντικών απολαβών συμπεριλήφθηκε στο κονδύλι των οκτώ χιλιάδων λιρών.
 10 Εκτός από την απώλεια μελλοντικών απολαβών στις γενικές αποζημιώσεις, συμπεριλήφθηκε και η απώλεια απολαβών για τρεις μήνες που αναμένεται να ακινητοποιηθεί ο εφeseίων για να υποστεί την αρθροπλαστική εγχείρηση.

Ο εφeseίων υπέβαλε ότι το ποσό των £8.000,- είναι ανεπαρκές για να τον αποζημιώσει και για τον πρόσθετο λόγο ότι δε γίνεται πρόνοια για δαπάνη για δεύτερη αρθροπλαστική εγχείρηση. Για την πρώτη έγινε ξεχωριστή πρόνοια για ποσό £1.500,- και το μέρος εκείνο της απόφασης δεν αμφισβητείται.
 15

Συμφωνούμε με το δικηγόρο των εφeseιβλήτων ότι η ιατρική μαρτυρία δεν κατέδειξε την αναγκαιότητα δεύτερης αρθροπλαστικής εγχείρησης ως μέσο για την αντιμετώπιση αναμενόμενων λειτουργικών ατελειών που θα προκύψουν από την πρώτη εγχείρηση αυτής της μορφής. Γι' αυτό, το ασφαλέστερο μέσο αντιμετώπισης των επιπλοκών αυτών έγκειται στην καθυστέρηση διενέργειας της πρώτης επέμβασης, πράγμα το οποίο συνέβη στην πράξη. Επίσης τα αποτελέσματα δεύτερης αρθροπλαστικής εγχείρησης καταφαίνονται από τη μαρτυρία ως αμφίβολα, ώστε σαν πρώτη επιλογή να καθίσταται η αποφυγή της. Υπό το φως αυτών των δεδομένων, η δεύτερη αρθροπλαστική εγχείρηση ορθά αγνοήθηκε ως υπαρκτή πιθανότητα,
 20 25 30 οπότε αν δικαιολογείται η απουσία πρόνοιας για την αντιμετώπισή της στο κονδύλι των γενικών αποζημιώσεων. Έπεται ότι το θέμα δε θα μας απασχολήσει στη διερεύνηση της επάρκειας των γενικών αποζημιώσεων.

Η υπόθεση **Αντωνίου** φωτίζει το θέμα των αποζημιώσεων για κακώσεις της άρθρωσης στο μηρό. Δε δημιουργεί όμως δέσμευση με την έννοια του δεσμευτικού προηγούμενου εφόσο δε θεμελιώνει αρχή δικαίου. Το ύψος των αποζημιώσεων είναι αλληλένδετο με τα ιδιαίτερα περιστατικά του κάθε τραυματισθέντα. Η καθοδηγητική αρχή στον τομέα των αποζημιώσεων είναι εκείνη η οποία επισημαίνεται στην *Paraskevaides (Overseas) Ltd. v. Christofis* (1982) 1 C.L.R. 789, ότι ο ανθρώπινος πόνος και η δυσχέρεια αντιμετωπίζονται με μεγαλύτερη ευαισθησία. Η υγεία είναι ο κοινός παρονο-
 35 40

μαστής για την ευημερία του ανθρώπου. Οι αποζημιώσεις είναι το μέσο για την αποτίμηση του ανθρώπινου πόνου και την αντιμετώπιση των λειτουργικών δυσχερειών που επιφέρει το τραύμα.

Το ποσό των £8.000,- κρίνεται έκδηλα ανεπαρκές. Η τραυματική και μετατραυματική κατάσταση του εφεσείοντα υπήρξε πολύ επώδυνη. Τα κατάλοιπα του τραύματος θα τον συνοδεύουν σ' όλη του τη ζωή σε βαθμό που η ποιότητα της ζωής του θα υποστεί αισθητή πτώση. Στην ηλικία των 41 ετών ο εφεσείων υπέστη σημαντική αναπηρία με δυσμενείς συνέπειες στην ικανότητά του για διακίνηση, την ικανότητά του για εργασία, ενώ δεν αποκλείονται επιπλοκές που θα καταστήσουν την κατάστασή του ακόμα σοβαρότερη. Το ποσό των £8.000,- ως γενικές αποζημιώσεις παραμερίζεται, γεγονός που καθιστά δική μας ευθύνη τον καθορισμό των γενικών αποζημιώσεων. 5 10

Το ποσό καθορίζεται σε £12.000,-. 15

Η έφεση επιτρέπεται εν μέρει με έξοδα.

Το ποσό των γενικών αποζημιώσεων αυξάνεται σε £12.000,- και η πρωτόδικη απόφαση τροποποιείται ανάλογα.

Η έφεση επιτρέπεται με έξοδα.